

První pomoc při úrazech loveckých psů (I)

Petr Brzobohatý

Stejně jako v humánní, tak i ve veterinární medicíně je hlavním úkolem první pomoci zajistit přežití pacienta a maximálně omezit následky vzniklého úrazu či poranění. Při lovu většinou není k dispozici veterinární lékař, takže první pomoc poskytuje poraněnému psovi jeho vůdce nebo majitel. Ten však nemůže zodpovědně nahradit odborníka. Podle vážnosti a rozsahu poranění psa je proto nezbytné po prvotním ošetření v terénu vyhledat odbornou pomoc. V tomto článku se pokusíme popsat kritické stavy, v nichž se pes může během lovu a při činnostech s ním spojených ocitnout, a zmíníme též doporučené postupy první pomoci.

Lovečtí psi zastávají veskrze náročnou a také nebezpečnou práci. Z praxe dobře známe těžká zranění způsobená divočáky, střílnou zbraní, jiným psem a též dopravními prostředky. Kromě toho hrozí psům různá další fyzická poranění (způsobená například trny a větvemi), ale také parazitózy, infekce a podobně.

PRVNÍ POMOC

Hlavním úkolem první pomoci v terénu je rozpoznat stupeň a rozsah poranění psa,

podle toho odhadnout naléhavost případu a poskytnout potřebnou pomoc. Pokud to situace vyžaduje, je třeba vyhledat odbornou pomoc veterinárního lékaře a zajistit transport poraněného psa na veterinární ošetřovnu. Nezbytným předpokladem správného poskytnutí první pomoci je znalost základních fyziologických hodnot psa uvedených v tab. 1. V tab. 2 jsou přehledně vyjmenovány typy případů nouze včetně příkladů a též časové intervaly, v nichž by se mělo provést odborné zabezpečení psa.

Parametr	Malý pes	Velký pes
Dechová frekvence	10 až 30 nádechů za minutu	
Frekvence pulzu	60 až 180 tepů	60 až 120 tepů
Kvalita pulzu	silný, pravidelný, rovnoměrný	
Vzhled sliznic	růžové, vlhké, povrch lesklý, hladký	
Čas kapilárního plnění	pod 2 vteřiny	
Množství krve	8 až 10 % hmotnosti těla	
Rektální teplota těla	38 až 39 °C	

Tab. 1: Fyziologické hodnoty psa

Typ případu nouze	Časové intervaly	Příklad
absolutní případ nouze	vteřiny až minuty	zástava dechu nebo srdce, silné arteriální krvácení (zranění krkavice nebo horní stehenní arterie)
nutný případ nouze	minuty až hodiny	těžký šok, otevřené zranění břicha nebo hrudníku, těžké dýchací potíže, zranění páteře a s ním spojené neurologické výpadky
těžký případ nouze	několik hodin	zranění hrudníku nebo břicha se šokem, otevřené zlomeniny kostí, otevřené zranění kloubu
méně nutný případ nouze	do 24 hodin	zlomeniny dlouhých kostí nebo pánve bez šoku, hluboké rány

Tab. 2: Rozdělení případů nouze a časové intervaly, v nichž by se mělo provést odborné zabezpečení psa

PRVNÍ VYŠETŘENÍ PSA V TERÉNU

Při vyšetření zraněného psa používáme základní klinické postupy, k nimž patří adspekce (vyšetření zrakem), palpace (vyšetření pohmatem) a auskultace (vyšetření poslechem). Současně zjišťujeme anamnézu (předchorobí), což představuje soubor údajů o potížích psa. Nutně se musejí určit priority vyšetření a ošetření. U velmi těžkých zranění je v první řadě nutné udržet psa při životě a zachovat plnou funkci všech důležitých orgánů k zajištění dalšího plnohodnotného života.

Nejprve posoudíme celkové chování zraněného psa. V úvahu je třeba brát chování psa v normálních klidových podmínkách, přičemž psa nejlépe zná jeho majitel. Při zjišťování anamnézy si všímáme následujících parametrů:

- **Celkové životní reakce**

Je pes při vědomí, nebo bez odezvy na podněty z okolí, resp. V bezvědomí? Je apatický, ochablý nebo naopak podrážděný? Jsou zorničky světel rozevřeny a reagují na světlo? Vykazuje pes fyziologické reakce světel - mrkání, přivírání?

- **Dýchání**

Nádech a výdech nejlépe prověříme položením ruky na hrudní koš psa. Pokud ruku přiložíme na levé straně hrudníku, můžeme ověřit i frekvenci srdce v podobě úderu srdečního hrotu.

- **Puls**

Pulz se dá nejsnadněji nahmatat na stehenní arterii, a to tak, že prsty ruky přiložíme na vnitřní stranu stehna psa a lehce přitlačíme. S jistou dovedností se dá určit frekvence i kvalita pulzu.

- **Vzhled sliznic**

Sliznice se nejlépe posuzují na dásních po otevření mordy nebo vnitřní straně víčka světla. Jak je uvedeno v tab. 1, u zdravého psa musejí být růžové a vlhké, jejich povrch lesklý a hladký. Důležité je prověřit čas kapilárního plnění, který nás informuje o tom, jestli dobře pracuje srdce a cévy a zda je v cévách dostatek tekutin. Provádí se to tak, že prstem zatlačíme na dásně. Prst oddálíme a na dásni zůstane na chvíli bílý otlač, který rychle opět zrůžoví (prstem vytlačíme krev z drobných vlásečnic a po jeho oddálení do nich krev opět nateče). Měříme, za jak dlouho se tak stane. Po stlačení

prstem má bílý otisk zrůžovět do dvou, maximálně tří vteřin.

- **Hospodaření s tekutinami**

Jednou ze spolehlivých metod, jak zjistit dehydrataci psa způsobenou například přílišnou ztrátou krve, je posouzení elasticity kůže. Na rameni utvoříme povytažením kůže řasu a poté ji pustíme. Kožní řasa se musí ihned vyrovnat, vyhladit. Pokud se tak nestane, má pes nedostatek tekutin.

SITUACE PŘI ÚRAZECH NA LOVU

Šok

Většina těžce poraněných psů upadne do šoku. Příznaky šoku po velké ztrátě krve jsou bledé sliznice, zvýšená frekvence pulzu a dýchání, snížení tlaku krve a snížená teplota těla. Šok způsobuje též špatné prokrvení tkání a následné nedostatečné zásobení životně důležitých orgánů kyslíkem. Popsaný stav je často nebezpečnější než zranění psa. V takovém případě je nutné co nejrychleji vyhledat odbornou pomoc.

První pomoc: Zásadně se snažíme zachovat klid a při ošetřování psa postupujeme systematicky. Silné krvácení, zřejmé dýchací potíže nebo ztrátu vědomí je třeba rychle vyšetřit a psa zajistit. Teprve pak mohou být ošetřena lehčí zranění. V tab. 2 jsou uvedeny případy nouze a též časové intervaly, v nichž by se mělo uskutečnit odborné zabezpečení psa. Pozor! Zranění psi mohou z bolesti nebo ze strachu kousat! Proto vždy před manipulací se psem nasadte psovi náhubek nebo mu mordu ovažte řemenem či pevným obvazem.

- **Tělesná teplota**

Tělesná teplota psa se měří teploměrem v konečníku. Alternativou v terénu může být ověření teploty povrchu těla přiložením hřbetu ruky. U psů v šoku po úrazu, zejména po střetu s dopravním prostředkem a také při otravách, je teplota těla často velice nízká. V takových případech platí zásada, že ochrana před prochladnutím psa má přednost před vším ostatním. Na to je dobré myslet předem a v autě vozit přikrývky nebo ještě lépe hliníkovou či plastovou fólii, která psa udrží v teple a čistotě.

Krvácení

Krvácení vzniká roztržením cév nebo tkání a rozděluje se na arteriální (vždy velmi nebezpečné) nebo venózní (méně závažné). Při krvácení arteriálním je krev obohacená kyslíkem světle červená a pulzuje z rány v taktu srdečních úderů. Žilní krev je tmavší a vytéká stejnoměrně. Dále krvácení rozdělujeme na vnější a vnitřní.

Všechna **vnější krvácení** mají jedno

(Při naháňkách na divočáky bývají kontaktní psi často zraněni na hlavě)

společné: množství vyteklé krve, jež se laicky posuzuje například podle zachycení krve provizorními obinadly, bývá zpravidla přeceněno. Majitel psa často podává údaj o ztrátě krve, který přesahuje celkové množství krve v těle.

(První ošetření zraněného psa v terénu)

(Psa v šoku je nutné uklidnit a ochránit před prochlazením)

První pomoc: Při vnějším krvácení poskytujeme první pomoc podle jeho intenzity a místa poranění. Při akutním život ohrožujícím krvácení, jako je zranění krční tepny nebo stehenní artérie, je opodstatněné podvázání, které zaručuje přežití psa. Přitom platí pravidlo, že zastavení krvácení je důležitější než sterilita. Při silném krvácení na končetinách se použije tlakový obvaz nebo škrtidlo. Postižené části těla psa je nutné držet vysoko, aby se snížilo jejich prokrvení. Jako škrtidlo se hodí látkový kapesník, opasek nebo gumová hadička, též vodítko. Je třeba mít na paměti, že zaškrcením sice zastavíme krvácení, ale může dojít k pohmoždění nebo k poškození svalů a nervů. Dalším nebezpečím je tvorba krevní sraženiny. Stahovací obvaz může být později, přibližně po dvou hodinách, na několik minut uvolněn, aby se zajistilo zásobení podvázaných tkání kyslíkem. Menším rizikem je tlakový obvaz. Jeho první vrstvu by

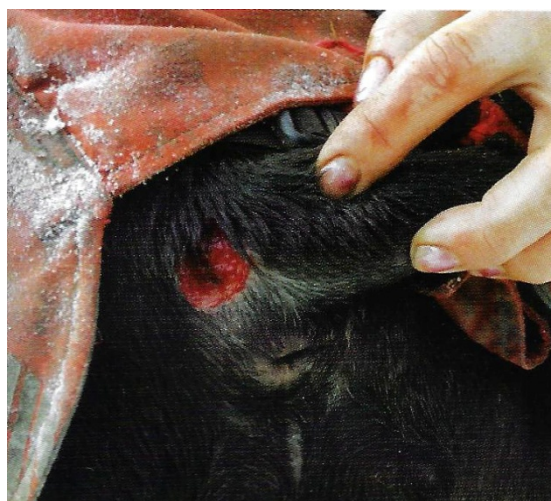

(Po poskytnutí první pomoci je třeba psa odvézt k veterinárnímu lékaři)

ideálně měla tvořit sterilní gáza, po níž následuje tlaková část (tampon nebo nějaký plochý předmět, např. oblázek, mince). Poslední vrstvu tvoří pevné obtočení elastickým obinadlem nebo páskou. Tlak má být tak silný, aby se zastavilo krvácení. Pokud obvaz prokrvácí, zásadně nesmí být vyměněn. Jednoduše se na něj přiloží obvaz další. Na

(Odborné ošetření tržné rány provedené na veterinární klinice)

(Přes použití ochranné vesty může dojít na nechráněných místech, například u kořene prutu, k poranění psa)

krku nelze používat tlakové obvazy, protože by se narušilo dýchání a tok krve ke tkáním. Na tlakový obvaz je nutné poznamenat čas obvázání nebo přiložení.

Vnitřní krvácení do hrudního koše nebo do prostoru břicha nemusí být přímo rozpoznatelné. Existují ale náznaky, které vypovídají o tomto druhu krvácení. Například krvavý kašel poukazuje na krvácení plic. Při těžkém krvácení mezi plícemi a hrudním košem se objevuje přibývajíc dušnost a pes „dýchá břichem“. Při větší ztrátě krve sliznice ztrácejí barvu, jsou bledé, až bílé, frekvence pulzu stoupá a síla pulzu klesá. Čas kapilárního plnění se zřetelně prodlužuje nebo není měřitelný. Tělesná teplota klesá, frekvence dechu stoupá a podle množství ztracené krve může dojít ke slabosti a zhoršení vědomí nebo jeho úplné ztrátě.

První pomoc: Po prvním ošetření silného krvácení s velkou ztrátou krve musíme psa neprodleně převézt na veterinární ošetřovnu či kliniku.

Postižení dýchacího ústrojí

Uzavření dýchacích cest bezprostředně ohrožuje psa na životě. Příčinami dýchacích potíží mohou být cizí předměty (větvíčky, klasy) v dýchacích cestách, poranění (střelou, kousnutím) nebo alergické otoky. U psa, který ztratil vědomí, může dávení vést k udušení.

Příznaky problémů s dýcháním: hlasité šelesty při dýchání, dušnost, cyanóza (modré zbarvení sliznic) a stavy strachu při vědomí.

První pomoc: Nejdříve je třeba otevřít psovi mordu a vytáhnout mu jazyk, aby se daly odstranit eventuální cizí předměty nebo zvratky. Vytažení jazyka vede též k reflexivnímu prohloubení dechu. Cizí tělesa uvízlá hlouběji v průdušnici mohou být odstraněna tak, že psa položíme na bok a vyvineme tlak pěstí pod žeberním obloukem na stěnu břicha. Krátkým úderem na hrudník (plíce) může být cizí těleso vypuzeno ven. U malých psů stačí psa podržet hlavou dolů mezi nohama a zatřepat s ním. Pokud to nepomůže, měl by být neodkladně vyhledán veterinární lékař. Při zástavě dýchání se výměna plynů může zabezpečit pravidelným stlačováním hrudního koše v intervalu asi 12x za minuty. To zajistí zásobení plic kyslíkem.

Autor: MVDR. Petr Brzobohatý, Zpracováno s využitím článku z časopisu Deutsche Jagd Zeitung č.10 a 11/2014, článek otištěn v časopise Svět myslivosti č.3/2015

Foto archiv autora, Rudolfa Slaba a Daniel Vyoral